

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ANIQ FANLARNI O'QITISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH

Mirzaliyeva Gulhayo Abdulazizovna

Namangan davlat universiteti doktoranti

Mirzaliyevagulhayo89@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15554714>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-May 2025 yil

Ma'qullandi: 28-May 2025 yil

Nashr qilindi: 30-May 2025 yil

KEYWORDS

interfaol usullar, boshlang'ich ta'lim, aniq fanlar, innovatsion metodlar, matematik tafakkur, o'quvchi faolligi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda aniq fanlarni, jumladan, matematika, informatika va tabiatshunoslikni o'qitishda interfaol usullarning o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Ta'limda faol o'quvchini shakllantirish, mavzuni chuqur o'zlashtirish hamda mustaqil fikrlash ko'nikmasini rivojlantirishda interfaol metodlarning samarasiga e'tibor qaratilgan.

XXI asrda ta'lim-tarbiya tizimi zamonaviy texnologiyalar, innovatsiyalar va interfaol metodlar asosida shakllanmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchining tafakkurini rivojlantirish, mustaqil fikrlash, kuzatish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishda aniq fanlar muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, ushbu fanlarni o'qitishda interfaol metodlardan samarali foydalanish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalasiga aylanmoqda. Respublikamiz ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qaror toptirish hamda "2030-yilga kelib PISA xalqaro miqyosda o'quvchilarni baholash dasturi reytingi bo'yicha jahonning birinchi 30 ta ilg'or mamlakati qatoriga kirishiga erishish"[1] xalq ta'limi tizimi oldidagi strategik vazifalardan biri sifatida belgilangan. Umumiy o'rta ta'limda boshlang'ich ta'limga zamonaviy pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish orqali o'quvchilarda XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirish uzluksiz ta'limdagi muhim jarayonlardan biri hisoblanadi. O'quvchilarning ichki imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, kreativ va mantiqiy fikrlashga o'rgatish, zamonaviy ijtimoiy ko'nikmalarini (mustaqil ishlash qobiliyati, loyihalash, o'zini-o'zi tahlil qilish, iqtidorini namoyon qilish, olgan bilimlarini hayotda qo'llay olishi) rivojlantirish, xususan, ularning o'qish savodxonligini rivojlantirish orqali hayotga tayyorlashga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim muhitini yaratish muammoning ilmiy jamoatchilik tomonidan chuqur tadqiq qilinishini taqozo etadi.

O'qitishning interfaol usullari o'quvchilarga kuzatishlar asosida bilimlar olish imkonini beradi. Kuzatish hissiy tafakkurning faol formasidir, bunday o'qitishdan keng foydalaniladi. Atrof – borliqdagi predmet va hodisalar, ularning turli – tuman modellari, (har xil tipdagi ko'rsatma - qo'llanmalar) kuzatish ob'ektlari hisoblanadi.

O'qitishning ko'rsatmali va og'zaki metodlari o'zaro chambarchas bog'liqdir. Ko'rsatma - qo'llanmalarni namoyish qilishni har doim o'quvchilar va o'qituvchilarning tushuntirishlari bilan birgalikda olib boriladi

Matematika so'zi qadimgi grekcha - mathema so'zidan olingan bo'lib, uning ma'nosi «fanlarni bilish» demakdir.

Matematika o'qitish jarayonining sifati va samaradorligini oshirish maqsadida o'quv metodik kompleksi yaratiladi. Bu kompleks tarkibida darslikdan tashqari o'quvchilar va o'qituvchilarga moslab yozilgan metodik qo'llanmalar, kartochkalar, bosma asosli daftarlar, mashqlar to'plamlari va boshqalar chop etiladi. [2]

Interfaol o'qitish — bu o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi ikki tomonlama faol muloqotga asoslangan ta'lim metodidir. Bu usulda o'quvchi dars jarayonining passiv tinglovchisi emas, balki faol ishtirokchisiga aylanadi. Interfaol metodlar orqali bilimlarni egallash, ularni hayotiy vaziyatlarda qo'llash va mustaqil xulosa chiqarish imkoniyati yaratiladi.[3]

Interfaol usullarga quyidagilar kiradi:

- **“Aqliy hujum” (Brainstorming)**
- **“Blits so'rov”**
- **“Insert” texnologiyasi**
- **“Fikrlar charxi”**
- **“Venn diagrammasi”**
- **Juftlikda va kichik guruhlarda ishlash**
- **Loyihaviy ta'lim**
- **STEM yondashuvi**

Aniq fanlarda interfaol metodlarni qo'llash

1. Matematika fanida:

Matematikani interfaol metodlar yordamida o'rgatish o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, tahlil qilish, sonlar bilan ishlash, muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, “Matematik auksion”, “Zanjirli misollar”, “Topshiriqli stansiyalar” metodlari o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi.

2. Tabiatshunoslikda:

Tabiatshunoslik darslarida kuzatish, tajriba o'tkazish, modellashtirish, savol-javob, muammoli vaziyat yaratish orqali o'quvchilarning atrof-muhitga bo'lgan munosabati shakllanadi. “Klaster”, “Kichik guruhlarda loyiha qilish”, “Nima uchun?” savoliga javob izlash kabi metodlar bu jarayonni jonlantiradi.

3. Informatika fanida:

Informatika bo'yicha interfaol metodlar (misol uchun, “Scratch” orqali dasturlash, guruhiy topshiriqlar orqali raqamli savodxonlikni oshirish) o'quvchilarda raqamli texnologiyalardan ongli foydalanish ko'nikmasini rivojlantiradi.[4]

Interfaol metodlarning afzalliklari

- O'quvchilar bilim olishda faol ishtirok etadi;
- O'z fikrini erkin ifodalashga o'rganadi;
- Darsga qiziqish ortadi;
- Guruhda ishlash, hamkorlik ko'nikmasi shakllanadi;
- Mustaqil fikrlash va tahlil qilish malakasi rivojlanadi.

Boshlang'ich sinflarda aniq fanlarni o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning intellektual salohiyatini, kommunikativ va kreativ ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Interfaol metodlar orqali o'quvchi

shaxs sifatida shakllanadi, o'z fikrini mustaqil bayon qila oladi, muammolarni tahlil qilib, xulosa chiqaradi. Shu sababli har bir boshlang'ich sinf o'qituvchisi interfaol metodlarni chuqur o'zlashtirib, amaliyotga tatbiq etishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 5712-con farmoni // Qonun hujjatlari ma'lumotlar milliy bazasi, 29.04.2019 y. 5
2. Abdullaeva, D. A. (2020). Boshlang'ich ta'lim metodikasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
3. Axmedov, A. A. (2021). Interfaol ta'lim texnologiyalari. Samarqand.
4. Mavlonova, R. (2020). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Uzbekistan Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2021). Boshlang'ich sinf darsliklari va metodik qo'llanmalari.
6. www.ziyounet.uz – O'zbekiston ta'lim portali.

